

BUDAPEST, XI. KERÜLET, HENGERMALOM ÚT 18. (HRSZ. 4025/7)

Irodaház építése

Lelőhely-azonosító: 66802

KULCSSZAVAK: őskor, kora bronzkor, harangedényes kultúra, település, szimbolikus sír

BUDAPEST, DISTRICT XI, 18 HENGERMALOM ROAD (PLOT NO. 4025/7)

Construction of an office building

Site ID: 66802

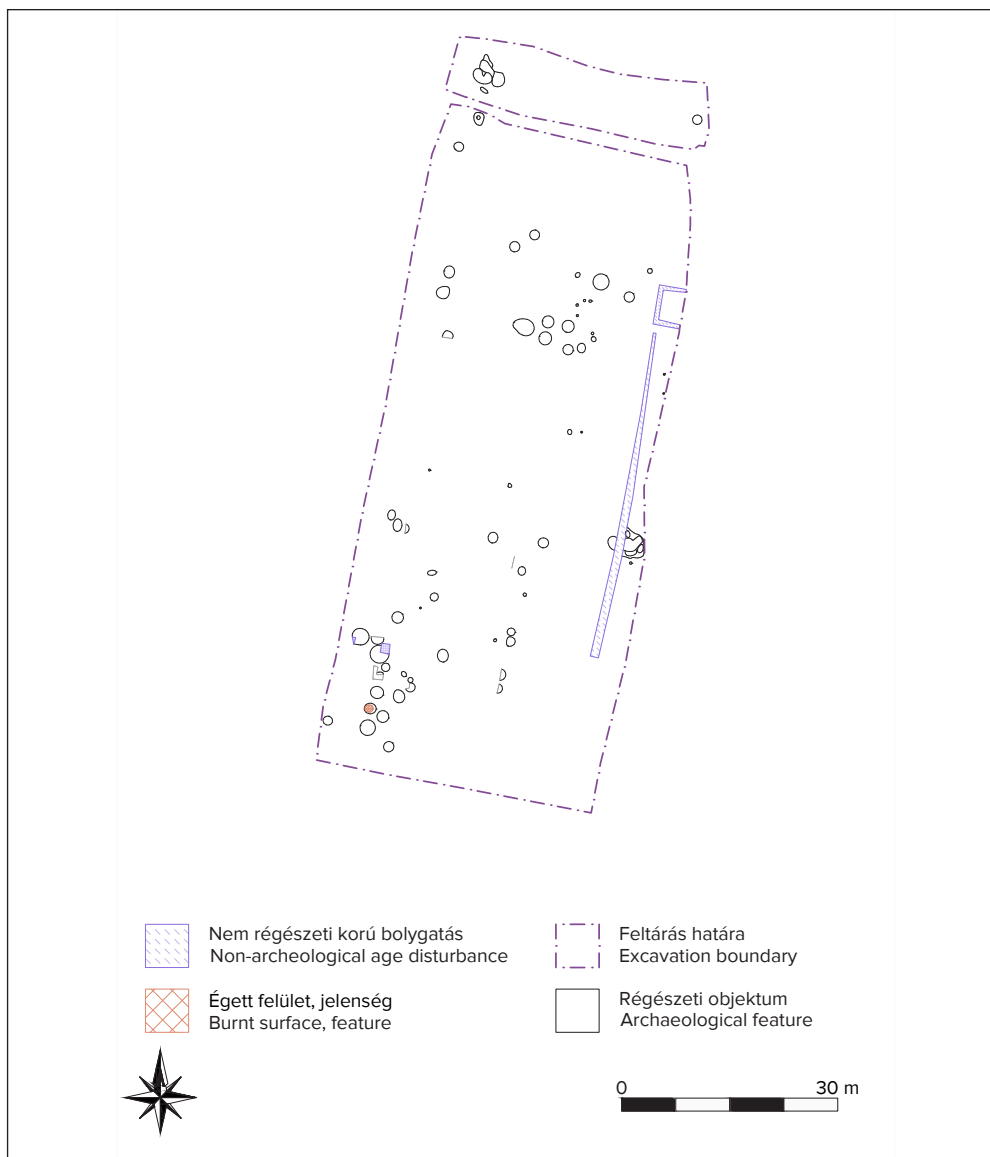
KEYWORDS: Prehistory, Early Bronze Age, Bell Beaker culture, settlement, symbolic grave

2020. október 29. és 2021. szeptember 3. között a XI. Hengermalom út 18. számú ingatlanon irodaház alap-kiemelési munkálatai miatt régészeti megfigyelést és bontómunkát végeztünk. (1. kép) Kutatásunk egyik előzménye a 2019-ben, az Alíz utca 3. sz. alatt (hrsz. 3990/4) végzett megfigyelés, amely során kora bronzkori településrészletet tártunk fel. A most érintett telken a Várkapitányság Nonprofit Zrt. 2020 augusztusában próba-feltárást végzett, amelynek eredményeként három kora bronzkori gödröt tártak fel.

Az ERD II-ben javasolt régészeti megfigyelést a Budapesti Történeti Múzeum 2020 októberében, a kb. két méter vastag XX. századi, szennyezett feltöltés eltávolítása közben kezdte meg. E munkafolyamatban a kivittelező a terület középső, észak–déli sávjában a sárga altalajig termelte le a feltöltést (helyenként a humuszt is), míg a nyugati és keleti sávban, részben a szennyezett a feltöltésben, részben a bolygatatlan humuszban állt meg a kitermelés. A cél vélhetően az volt, hogy egy közel vízszintes lavírsíkot hozzanak létre, amely nem követi a természetes domborzat rétegváltásait. A megfigyelés e korai szakasza után a múzeum értesítése és így régész jelenléte nélkül a lánctalpas munkagép a munkagödör teljes területén „elsimította” az egyenet-

Between October 29, 2020 and September 3, 2021, archaeological monitoring and excavation work were conducted at 18 Hengermalom Road in District XI of Budapest in connection with the foundation excavation of an office building. (Fig. 1) One of the antecedents of the investigation was the monitoring carried out in 2019 at 3 Alíz Street (plot no. 3990/4), where Early Bronze-age inhabitation features were uncovered. At the currently affected plot, a test excavation was conducted by Várkapitányság Nonprofit Plc. in August 2020, during which three Early Bronze-age pits were identified.

The archaeological monitoring recommended in Preliminary Archaeological Documentation Phase II (ERD II) was initiated by the Budapest History Museum in October 2020, during the removal of an approximately 2 m thick 20th-century contaminated fill layer. During this phase, in the central north–south strip of the area, the fill was removed down to the yellow subsoil (in places also removing the humus layer), while in the western and eastern strips excavation stopped partly within contaminated fill and partly within undisturbed humus. The aim was presumably to create a near-horizontal working platform that did not follow the natural stratigraphy of the terrain. After this early phase of monitoring, and

1. kép: Ásatási összesítő geodézia (Készítette: Imre-Horváth Sándor, Kovács Tibor)

Fig. 1. Composite geodetic survey of the excavation (Prepared by Sándor Imre-Horváth, Tibor Kovács)

lenségeket. Ennek eredményeképpen 2020 decemberében egy régészeti kutatásra alkalmatlan területen kezdhettünk dolgozni.

A decemberi munka a teljes munkagödör nyelésével indult. A középső sávban a felületet csak lapáttal tisztítottuk meg a ráhordott salakos, sáros rétegtől. A nyugati és keleti sávokban rézsűkanállal felszerelt forgókotróval történt meg a visszanyomott föld, valamint a kb. 20-30 cm vastag humusz eltávolítása. A munka eredményre vezetett, hiszen több mint 60 darab régészeti objektum feltáratlává vált láthatóvá 100,5 mBf és 101,6 mBf közötti szinten. Az objektumok egy részét modern közművek, beton alaptestek, régészeti próbaárkok vagy újkori objektumok roncsolták. Feltárást, dokumentálást decemberben és januárban végeztük el.

Több hónap szünet után, 2021 májusában vágatták ki a beruházó a munkagödör szélén és a munkagödörben lévő fákat. Csak ezután kezdődhetett meg a

without further notification of the museum or the presence of an archaeologist, a tracked excavator levelled the entire surface of the trench. As a result, by December 2020, work began on a surface no longer suitable for archaeological investigation.

Work in December began with the stripping of the entire excavation area. In the central strip, the surface was cleaned manually, removing slag-rich and muddy deposits. In the western and eastern strips, backfilled soil and approximately 20–30 cm of humus were removed using a long-arm excavator equipped with a grading bucket. This work proved successful, as the outlines of more than 60 archaeological features became visible at levels between 100.5 and 101.6 m a.B.S.I.* Part of the features had been disturbed by modern utilities, concrete foundations, earlier trial trenches, or post-me-

* above Baltic Sea level

2. kép: A szimbolikus sír in situ leleteivel, modern bolygatással (Fotó: Kraus Dávid)

Fig. 2. The symbolic grave with finds in situ and some modern disturbances (Photo by Dávid Kraus)

3. kép: Kora bronzkori füles bögre a szimbolikus sírból (Fotó: Kraus Dávid)

Fig. 3. Early Bronze-age small cup from the symbolic grave (Photo by Dávid Kraus)

munkagödör kontúrjának végleges kialakítása. Ekkor termelték ki a munkagödör délkeleti részén megmaradt földszigetet, a rézsűfalakat pedig 1-2 méterrel kijebb vitték. A földsziget alatt nem találtunk régészeti korú jelenségeket, viszont a munkagödör megnagyobbítása során több új objektum is előkerült. Ezeken kívül két, korábban már metszetre bontott gödör másik fele is hozzáférhetővé vált. Ezek feltárása, dokumentálása május-június folyamán zajlott le.

Nem sokkal azután, hogy az épület munkagödrének régészeti feltárását befejeztük, újabb nagyszabású földmunka indult a Szerémi út és a munkaterület között húzódó sávban (hrsz. 3960/1). Itt az eddig a felszínen futó távhővezetékét fektették föld alá, kb. 2,5 méteres mélységbe, amelynek földmunkáit külön szerződés keretén belül figyeltük meg. A július 15. és augusztus 9. között elvégzett régészeti megfigyelés során a két méter széles, 120 méter hosszú közműárokban 13 kora bronzkori objektumot azonosítottunk. Ezeknek a régészeti jelenségeknek kisebb hányadát metszetben, a túlnyomó többségét viszont felszínen is sikerült feltárunk és dokumentálnunk.

Az építkezés utolsó jelentős földmunkája egy esővíztározó munkagödrének kiásása volt, ami 2021 augusztusának legvégén és szeptember elején zajlott. A megfigyelés során két kora bronzkori gödör és egy gödörkomplexum került elő, amelyek feltárása és dokumentálása 2021. szeptember 3-án ért véget.

A területen még két darualap kiásására számítottunk, amelyek kivitelezése végül nem valósult meg.

A megfigyelés keretében végzett bontómunka során 3486 m²-en összesen 92 stratigráfiai egységet tártunk fel. Ebből 14-15 darabot oszlophelyként azonosítottunk, amelyek két helyen kissé koncentráltabban helyezkednek el. Ezekből az objektumokból (4-5, illetve 6-7 darab) két, esetleg egykor itt álló, északnyugat-délkeleti, illetve NyÉNy-KDK-i tájolású favázas ház feltételezhető helyére következtethetünk. Ezt az elképzelést némileg erősíti az adott helyen a gödrök hiánya is, ugyanakkor a lelőhely erős bolygatottsága miatt nem lehetünk biztosak abban, hogy valóban házakról van szó.

A többi feltárt objektum mind gödör volt (~66 darab), amelyek többsége átlagos méretű, kerek beásás volt, jellegzetes telepanyaggal: kerámiával, állatcsonttal, paticcsal, kagylóval és egy darab bronzkarikával.

A gödrök közül 5, illetve 6 darab egy-egy nagyobb gödörkomplexumot alkotott. Egy lekerekített, téglalap alakú beásás talán szimbolikus sír, de legalábbis különleges funkcióval rendelkező gödör lehetett. Nyugati sarkában in situ kisméretű bögre, egy kagyló és egy nagyobb edény töredéke került elő. (2-3. kép)

dieval features. Their excavation and documentation were carried out in December and January.

After a several-month break, in May 2021 the developer removed trees from the edge of the excavation and from within the trench. Only then could the final shaping of the excavation trench be completed. At this stage, the remaining soil island in the southeastern part of the trench was removed, and the trench edges were extended outward by 1–2 m. Archaeological features were not identified beneath the soil island; however, additional features were uncovered during the enlargement of the trench. In addition, the second halves of two previously sectioned pits became accessible. Their excavation and documentation were carried out in May–June.

Shortly after the completion of archaeological excavation in the building trench, a further large-scale earthwork was initiated in the strip between Szerémi Road and the construction area (plot no. 3960/1), where an existing district heating pipeline was relocated underground at a depth of approximately 2.5 m. The archaeological monitoring of this trench was carried out under a separate contract. Between July 15, and August 9, 13 Early Bronze Age features were identified within the 2 m wide, 120 m long utility trench. A smaller proportion of these features was documented in section, while the majority were excavated and documented in plan.

The final major earthwork of the project was the excavation of a stormwater retention basin, which took place at the end of August and beginning of September 2021. During monitoring, two Early Bronze-age pits and one pit complex were identified. Their excavation and documentation were completed on September 3, 2021.

Two crane foundations were also expected in the area, although their execution was ultimately not carried out. Within the excavation work conducted as part of archaeological monitoring, a total of 92 stratigraphic units were uncovered over an area of 3486 m². Of these, 14-15 features were identified as postholes, which were slightly concentrated in two areas. From these features (4-5 and 6-7 items, respectively), the possible location of two, or perhaps a single, timber-framed building oriented northwest–southeast and WNW–ESE can be inferred. This interpretation is somewhat supported by the absence of pits in the respective area; however, due to the heavy disturbance of the site, the existence of actual buildings cannot be confirmed.

All other excavated features were pits (approximately 66 in total), most of which were medium-sized, circular cut features containing characteristic settlement material: ceramic, animal bones, daub, shells, and a bronze hoop.

A kerámiaanyag a kora bronzkori, harang alakú edények népességének (Kr. e. 2500–2100) kulturális vonásait mutatja. A 4500–4200 évvel ezelőtti település az innen 250 méterre délre lévő, Alíz utca 3. sz. alatt feltárt, hasonló korú lelőhellyel van szoros kapcsolatban (Kraus 2025). Az észak–déli irányú lágymányosi domb-sor következő, harangedényes korú lelőhelye légvonalban 350 méterre nyugatra fekszik a XI. kerület Sopron út 60. házszámú telken (Szilas et al. 2014).

A XI. kerület rozsdáövezeti zónája kiemelten fontos terepe az ős- és népvándorlás kori kutatásoknak. Az itt zajló ingatlanfejlesztésekhez kapcsolódóan az egykori Lágymányosi-dombsor területének újabb és újabb lelőhelyei kerülnek napvilágra.

RÉSZTVEVŐK: Kraus Dávid régész, Olgyay János régész, Langer Dániel régésztechnikus, Fábián István geodéta, Kovács Tibor geodéta

Kraus Dávid

Irodalom:

- Kraus 2025 • Kraus, Dávid: XI. Alíz utca 3. *Aquincumi Füzetek* 26 (2025) 152–154.
- Szilas et al. 2014 • Szilas, Gábor – Tóth, Farkas Márton – Biller, Anna Zsófia: Újabb régészeti kutatások a lágymányosi dombsoron (Budapest, XI. ker., Sopron út 60., Hrsz.: 3852/3). *Aquincumi Füzetek* 20 (2014) 103–116.

Two larger pit complexes were found, one of them formed by 5 pits, the other by 6. A rounded rectangular cut may represent a symbolic grave, or at least a feature with a special function. In its western corner, a small cup, a shell, and a fragment of a larger vessel were found in situ. (Fig. 2-3)

The ceramic assemblage shows cultural characteristics of the Early Bronze Age Bell Beaker population (2500–2100 BC). The settlement, dated to approximately 4500–4200 years ago, is closely connected to the similarly dated site excavated 250 m to the south at 3 Alíz Street (Kraus 2025). The next Bell Beaker-period site along the north–south axis of the Lágymányos ridge is located 350 m to the west at 60 Sopron Road in District XI (Szilas et al. 2014).

The brownfield zone of District XI represents a key area for prehistoric and Migration Period research. Ongoing real estate developments continue to reveal additional sites of the former Lágymányos ridge.

CONTRIBUTORS: Dávid Kraus (archaeologist), János Olgyay (archaeologist), Dániel Langer (archaeological field technician), István Fábián (surveyor), Tibor Kovács (surveyor)

Dávid Kraus

References:

- Kraus 2025 • Kraus, Dávid: XI. Alíz utca 3. [3 Alíz Street, District XI]. *Aquincumi Füzetek* 26 (2025) 152–154.
- Szilas et al. 2014 • Szilas, Gábor – Tóth, Farkas Márton – Biller, Anna Zsófia: Újabb régészeti kutatások a lágymányosi dombsoron (Budapest, XI. ker., Sopron út 60., Hrsz.: 3852/3) (Recent archaeological research in the Lágymányos Hills (Budapest XI, 60 Sopron Road, Lrn.: 3852/3)). *Aquincumi Füzetek* 20 (2014) 103–116.